

De scheepsjongen van de 'Gouden Leeuw'

Auteur: Joh. H. Been

Voor deze uitgave is dankbaar gebruikgemaakt van tekst
en afbeeldingen op de website van DBNL.nl.

Het origineel dateert uit 1920

Deze heruitgave is een qua spelling aangepaste tweede druk
die in 1920 verscheen bij H. Meulenhoff – Amsterdam.

Het omslagontwerp is een moderne interpretatie
van het origineel.

Tekstbewerking 2024: Wijnand C. van de Meeberg

De scheepsjongen van de 'Gouden Leeuw'

is in 2024 opnieuw uitgegeven onder auspiciën van

Stichting De Laatste der Mohikanen

Boeken die bekijken

www.delaatstедermohikanen.nl



De Laatste der Mohikanen

Promoot literair erfgoed en stimuleert de leeshonger

ISBN: 9789085485407

Disclaimer: de uitgever streeft ernaar alle mogelijke rechthebbenden
op (delen van) de inhoud te respecteren. Vragen hierover? Stuur een
e-mail naar info@delaatstедermohikanen.nl of info@gigaboek.nl.

Inhoud

I. De bazin van ‘Lagerwoude’.....	7
II. In de geheime bijeenkomst.....	17
III. Op de kleermakerstafel.....	25
IV. Een oase in de woestijn.....	35
V. Waarom vrouw Stoffelsen alleen thuis bleef.....	45
VI. Op de wagen.....	55
VII. Het plannetje van Hans.....	65
VIII. Het deurtje van een vogelkooi gaat open.....	75
IX. Met ijsgang uit het Goerese zeegat.....	85
X. Onder de Linie.....	99
XI. Er moet iets op de ‘Westvriesland’ gebeurd zijn.....	111
XII. Het laatste gedeelte van de reis.....	123
XIII. Het was in de maand mei.....	136
XIV. Tot ziens!.....	145

I. De bazin van 'Lagerwoude'

Op een grauwe namiddag in de maand december van het jaar onzes Heren 1615, zat in de grote keuken van een hofstede, die, een half uurtje buiten Den Briel, dicht bij het wagenveer naar Hellevoetsluis gelegen was, een vrouw druk aan het verstelwerk.

Hoewel het niet later dan half drie geweest zal zijn, heerste er toch al een soort van schemering in het vertrek, dat tegelijk tot woonkamer diende, en door de kleine, in het lood gezette ruitjes van de twee ramen het daglicht moest ontvangen.

'Moeder,' zei een meisje, dat aan de gootsteen, met het wasen van vaatwerk bezig was, maar even ophield om naar de vrouw te kijken, die zich ál dieper over haar naaiwerk heen boog, 'moeder je bederft nog je ogen.'

'Zei-je iets Katrijn?' riep een ongeveer vijftienjarige knaap, die in de aangrenzende schuur bij de koeien bezig was. En zijn hoofd door de openstaande deur stekende, waardoor de reuk van de stal in de keuken drong, zag hij vragend zijn zuster aan.

Moeder hief het hoofd op.

'Ga jij maar aan je werk, Andries. Je zuster heeft het niet tegen jou.'

Dat kwam er niet vriendelijk bij haar uit. En toch was Andries van haar drie zoons de meest geliefde, omdat hij naar haar vader heette.

Trouwens, die boerenvrouw hád iets nors, iets stugs over zich, en, door een loodrechte rimpel tussen de wenkbrauwen, zelfs iets strengs. Zij was niet jong meer, maar toch droeg zij haar zevenenvijftig jaren met ere. Wat vooral uitkwam, als men haar vergeleek bij haar dochter en bij haar zoon, die in gestalte en gelaat iets zwaks en ziekelijks over zich hadden. En zo boers als zij gekleed was, met het eenvoudige gladde mutsje, dat haar nog niet grijzende haren alleen bij de slapen zichtbaar liet, zag

zij er uit als een heerseres; en dat wás zij ook, de bazin van deze hofstede.

‘Och, Andries,’ zo lichtte de meisje, die wij Katrijn noemden, maar als Catharina gedoopt was, haar broer in, ‘moeder zit haar ogen te bederven, en nu wou ik dat ze zich een beetje rust gunde.’

‘Rust!’ sprak de oude vrouw bitter, ‘rust zal ik hebben, als ik bij je vader in de Grote Kerk van Den Briel begraven lig!’

Katrijn wenkte met de ogen en het hoofd dat Andries maar aan zijn werk blijven en moeder stil moest laten zitten.

Of hij die tekenen niet opmerkte, dan wel dat niet wilde, durven wij niet beslissen. Zeker is het dat hij uit de stal in de keuken kwam, en zich naar zijn moeder begaf.



Snel had die opgekeken, toen zij hem de klompen van de voeten hoorde gooien, om op de kousenvoeten binnen te komen.

Afwerend strekte zij de hand uit; maar reeds was Andries bij haar en sloeg de armen om haar heen. ‘Toe, moeder; u moet niet zulke akelige dingen zeggen!’

Met bovenlijf en armen maakte zij zich los uit de omhelzing. Wel niet ruw of afstotend, maar toch met een zekere beslistheid.

‘Dwaasheid... Andries! Wij moeten elk uur van ons leven bereid zijn om rekenschap af te leggen!’

‘Dat weet ik wel, moeder, maar...’

‘Ga aan je werk, Andries,’ kwam Katrijn tussenbeide, niet zonder enige spijtigheid in haar toon van spreken, ‘je weet dat moeder niet tegengesproken wil worden.’

De rimpel tussen de wenkbrauwen van moeder verdiepte zich en haar felle ogen gingen de kant van haar dochter uit.

‘...Andries heeft je raad niet nodig, Katrijn. Bewaar die... voor je oudste broer!’

Het was alsof Andries bij die woorden wederom behoefte voelde zijn armen om moeders hals te slaan; maar omdat hij dit niet aandurfde, vielen zij slap neer, en vouwde hij de handen.

‘Is... is er alweer iets met Witte?’ vroeg hij angstig.

‘Alweer?’ gaf moeder schouderophalend antwoord, terwijl zij haar verstelwerk, dat in haar schoot gegleden was, weer opvatte. ‘Vraag liever wanneer er niet wat met hem aan het handje is!’

En plotseling van onderwerp veranderende: ‘Waar zit toch heel de middag broer!’

Broer was de jongste zoon, die Abraham heette, en ongeveer de leeftijd van veertien jaar bereikt had

‘O, moeder,’ gaf Katrijn dadelijk ten antwoord, blij dat zij over iets anders kon spreken, ‘broer is met de speelwagen naar

Den Briel, voor de boodschap bij burgemeester Lenaert Jans¹, u weet wel...'

'Dat kon de knecht toch alleen wel af!' merkte moeder op, die weer met haar verstelwerk begonnen was. 'Het was beter als broer met die hoest thuisgebleven was; de lucht is vandaag te guur voor hem.'

'Kom, moeder,' waagde zij luchtigjes tegen te spreken, 'de jongen is toch geen papkindje. Wat jij, Andries!'

Andries gaf haar gelijk. Het was buiten niet zo guur als moeder dacht.

Moeder gaf geen antwoord. Een Doopsgezinde spreekt nooit onwaarheid, maar behoeft daarom toch niet altijd al de gedachten, die er in een mensenhoofd omgaan, te vertolken! Zij wist, welke zwakke vaten het waren, die kinderen van haar. Dat wil zeggen, haar kinderen op één na. En die ene!...

Even was er iets als van bezorgdheid over haar streng gelaat gegaan. Nu verdiepte zich wederom die steile rimpel.

En in de toenemende schemer stond haar lievelingszoon voor haar, het hart vol vragen en naar het gelaat starende, dat, door het hagelwitte mutsje omlijst, heel eigenaardig hoe langer hoe meer uit die schemering leek te komen. Angstig keek ook Katrijn die kant uit, vrezende dat een ondoordacht woord moeders gedachten weer op die ene zou terugbrengen, en ze wist niet dat moeders hoofd en hart er thans meer dan vol van waren. En zo kwam het dat zij niet hadden opgemerkt hoe een kloek manspersoon, die op het voetpad van de Brielse kant kwam aangestapt, even, als onderzoekend, was stil blijven staan, en toen vastbesloten op de boerenwoning afstevende. Ja maar, dat gaat bij een boerenstee, waar de hofhond het erf bewaakt, niet zo gemakkelijk! Het beest ging verschrikkelijk aan, rukte

¹ De 1ste oktober 1615 waren (voor een jaar) tot burgemeesters gekozen Jakob Allert van Couwenhoven en Lenaert Jans.

aan zijn ketting, dat het knarste en het duurde een heel poosje eer de vreemdeling, en niet anders dan door tussenkomst van Andries, die de hond in bedwang hield, de keuken binnenstapte.

‘Hé daar! Ben ik hier bij de weduwe De With!’

Bij dat onverwachte lawaai van de hond hadden zij allen verschrikt opgezien, maar moeder de With had zich het eerst hersteld, en omdat de vreemdeling, die wat haastig gebakerd scheen, zijn vraag herhaalde, gaf zij rustig ten antwoord: ‘Ja, sinjeur, als je de weduwe De With moet hebben, ben je terecht.’

Hij trad nu binnen.

‘Het is vroeg donker, vrouw de With!’

‘Ja, sinjeur... En wat was er van je dienst?’

‘Nou... dat is in één woord niet te zeggen...’

Zij gaf geen antwoord, maar haar felle ogen keken hem strak aan.

Bij alle blauwtjes uit de Indiën! dacht de vreemdeling in zichzelf, precies de ogen van die jongen.’ En luid voegde hij erbij: ‘Mag ik even gaan zitten, vrouw de With? Ik heb een hele tippel achter me. Je moet weten, ik kom helemaal uit Den Briel.’

‘Dat’s toch op zijn best een half uurtje!’ lachte Katrijn.

‘Zwijg, Katrijn, en ga aan je werk!’

Maar de vreemdeling had zich met een gezicht vol jool tot de bestrafte gewend.

‘Wel, moeder De With, ja, is dat je dochter!’

Zij knikte.

‘Nu, die schijnt niet te weten dat een half uur lopen voor een zeeman een hele toer is.’

Het gelaat van de weduwe werd opeens minder hard en nors.

‘O, ben-je zeeman, sinjeur.’

‘Zeker... en zeg daarom liever maar schipper.’

‘Wel, heel graag. En nu weet ik meteen waarom je hier ben gekomen.’



'Wel, moeder De With, ja, is dat je dochter!'

‘Te deksel... doe je een beetje aan de zwarte kunst, vrouw De With!’

‘Ik had liever dat je niet zo ijdel sprak, schipper!’ kreeg hij vermanend tot bescheid.

‘Kom, kom, vrouw De With, voor een zeeman moet je een beetje toegeeflijk zijn!’

‘Dat mag ik op die dingen niet zijn!’

Even gleed er een schaduw over zijn door weer en wind gebruid gezicht.

Het zal een strijd op leven en dood zijn! dacht hij. Maar met een gebaar als wilde hij zeggen: *Kom, kom, het is niet het eerste vuur, waarvoor ik sta!* wierp hij zijn hoed op een bank, maakte de haak van zijn mantel los, zodat die langs zijn schouders afgleed tot op de stoel, waarop hij zich hoorbaar had neergezet.

‘We zullen daar niet over twisten, vrouw De With,’ begon hij op joviale toon. ‘Toch mag je het me niet kwalijk nemen dat ik graag zou willen weten wat je denkt, waarvoor ik hier bij je gekomen ben.’

‘Als je het weten wil, schipper, moet ik eerst je vraag met een wedervraag beantwoorden.’

‘Die vraag is?...’

‘Ligt je schip zeilree?’

‘Dat is te zeggen... half januari hoop ik ervandoor te gaan.’

‘Een lange reis?’

‘Een paar jaartjes.’

‘Naar... naar de Indiën zeker?’

‘Je slaat de spijker op de kop. Maar, moedertje, nu heb je in plaats van één mij drie vragen gedaan.’

Ze glimlachte, doch even. ‘Ik wou juist mijn vierde doen.’

‘Nu, ga dan in vredesnaam je gang maar! Wat had je dan nog meer op je geweten?’

‘Schipper,’ sprak ze nu weer vermanend, ‘wat ben je toch los in je mond. Wat heeft eens mensen geweten nu met victualie te

maken!’

‘Hè?’ riep hij verwonderd uit, *victualie?*’

‘Wel, je komt toch zeker om ton boter voor de reis? Eigenlijk is dat het werk van je vrouw, maar jullie zeelui zijn zulk een veranderlijk slag van lieden!’

Nu begreep de zeeman haar. Er dreigde een misverstand, dat hij gauw uit de wereld moest helpen.

Om dit te begrijpen, dient hier de toelichting dat als de oorlogsschepen een reis zouden ondernemen, de vrouw van de kapitein - of zoals hij toen meestal genoemd werd: van de schipper - de eetwaren insloeg, zoals gezouten vlees en spek, stokvis, haring, erwten en bonen, brood en boter. Voor die boterleverantie zagen de boeren zo’n kapiteinsvrouw gaarne een bezoek aan de hofstede brengen, en niet minder voor de erwten, gort en bonen, en de varkens, die gekuipt moesten worden.

Doch kapitein Geen Huyghen Schapenham, gezagvoerder van de reusachtige Oostinjevaarder, die op de rede van Hellevoetsluis zeilree werd gemaakt, liet insgelijks al die beslommingen aan zijn vrouw over, die daarvan, zoals gewoonlijk, de boekhouding hield, en er wel voor zorgde dat er voor haar man nog een aardig winstje uit geslagen werd. Hoe dom dat hij zijn vrouw ook niet naar deze boerenhoeve gezonden had, hoewel zij daarvoor maar eventjes van Rotterdam had moeten komen.

Hij glimlachte om dit denkbeeld.

En met diezelfde glimlach op het gelaat sprak hij: ‘Nee, vrouw De With, ik kom om een varken, zoals je nog nooit aan iemand geleverd hebt.’

Vragend zag zij hem aan.

‘Ik wou...’

Plotseling voelde en begreep zij het.

‘Andries!’ zei ze kort en snijdend, ‘ga naar de stal... En jij, Katrijn...’

Ze zocht naar een voorwendsel, maar kon dat niet zo gauw

vinden.

‘Weg!’ beval zij toen met een gebiedend handgebaar.

Broer en zus verwijderden zich dadelijk. Nu waren de weduwe De With en kapitein Geen Huyghen Schapenham alleen in de toenemende schemering van het vertrek, langzamerhand gevuld met het roodachtige licht, dat van het turfvuurtje onder de grote schouw kwam. En in dat eigenaardige licht nu, zag de zeeman aldoor die felle ogen, die grote, spitse neus en heel dat strakke, koude, gebiedende gelaat.

‘Je komt om Witte?’ Het klonk kort en beslist, en de ogen lieten hem niet los.



Je komt om Witte?

‘Ja, vrouw De With.’

Hij wilde er nog iets bijvoegen, maar met een handbeweging legde ze hem het zwijgen op.

‘Nooit!’

Ze sprak dat éne woord niet luid uit, maar tóch met een nadruk, alsof zij het met een vuistslag er in had willen hameren.